

Granskning av årsredovisning 2009

Mora kommun

2010-04-01

Hans Stark
Certifierad kommunal revisor

Hans Gåsste
Certifierad kommunal revisor

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Inledning	4
2.1	Bakgrund	4
2.2	Revisionsfråga och metod	4
3	Granskningsresultat.....	6
3.1	Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning	6
3.1.1	Förvaltningsberättelse	6
3.1.2	Balanskrav	9
3.1.3	God ekonomisk hushållning	9
3.1.4	Nämndernas redovisning av sina uppdrag	11
3.2	Rättvisande räkenskaper	11
3.2.1	Resultaträkning	11
3.2.2	Balansräkning	12
3.2.3	Kassaflödesanalys	12
3.2.4	Sammanställd redovisning	12
3.2.5	Redogörelse för tillämpade redovisningsprinciper	13

1 Sammanfattning

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen.

Vi bedömer vidare att årsredovisningen i allt väsentligt uppfyller kraven på rättvisande räkenskaper och är upprättad enligt god redovisningssed.

Resultatet för 2009 uppgår till +39 mnkr jämfört med budgeterade +44 mnkr. Negativa avvikelser mot budget redovisas för skatteintäkter, - 17 mnkr, och underskott i nämndernas verksamheter på totalt - 13 mnkr. Av nämnderna redovisar Tekniknämnden (- 7 mnkr) och Socialnämnden (- 11 mnkr) negativa avvikelser mot budget. Kommunstyrelsen (+1 mnkr) och Barn- och utbildningsnämnden (+3 mnkr) har överskott gentemot budget.

Vi bedömer att kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans och att inga negativa resultat från tidigare år finns som ska återställas i enlighet med kommunallagens regler om "balanskravet" (KL 8:5 a-b).

Resultatet är förenligt med det finansiella mål som fullmäktige beslutat om. När det gäller verksamhetsmål avseende god ekonomisk hushållning har ingen samlad bedömning av nämndernas måluppfyllelse gjorts varför det är svårt att bedöma resultatet i denna del.

År 2009 påverkas i mycket hög grad av effekter av finanskris och lågkonjunktur genom bl.a. en kraftigt försämrad utveckling av skatteintäkterna i kommunsektorn. Till en del har dessa effekter kompenseras av minskade personalomkostnader och intäkter av engångskaraktär. För Moras del så innebär dock det faktum att man tack vare sin finansiella styrka och resultatnivåer har goda förutsättningar att hantera enstaka år med försämrade förutsättningar på ett bra sätt i jämförelse med många andra kommuner.

Vi kan inte ge någon klar bedömning av om målen för verksamheten uppnås utifrån återrapporteringen i förvaltningsberättelse. I förvaltningsberättelsen görs en avstämning av arbetet med de politiskt prioriterade strategiska målen. Avstämningen görs verbalt och det är inte helt enkelt att få en tydlig bild av i hur hög grad de strategiska målen är uppfyllda eller ej uppfyllda. Återredovisningen fokuserar i alltför hög grad på att redovisa genomförda aktiviteter och inte resultatet av aktiviteterna kopplat till det strategiska målet. Vi saknar också kommunstyrelsens kommentarer och analys av resultatet kopplat till målen. Vi vill dock framhålla det positiva i att kommunen strävar mot att ge en samlad bild i förvaltningsberättelsen av måluppfyllelsen för verksamheten.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

I den kommunala redovisningslagen (KRL) regleras externredovisningen för kommuner och landsting. I lagen finns bestämmelser om årsredovisningen. Vidare regleras den kommunala redovisningen av uttalanden från Rådet för kommunal redovisning och i tillämpliga delar av Redovisningsrådet och Bokföringsnämndens normering.

Revisionsobjekt är kommunstyrelsen som enligt kommunallagen är ansvarig för årsredovisningens upprättande.

När det gäller nämndernas redovisning, skall den enligt kommunallagen utformas på det sätt som fullmäktige bestämmer.

2.2 Revisionsfråga och metod

Revisorerna har bl. a. till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Inom ramen för denna uppgift bedöms om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning (kap 3 – 8). Vidare ska revisorerna enligt kommunallagen (9:9a) avge en skriftlig bedömning av om resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om. Bedömningen ska biläggas årsbokslutet. Detta sker inom ramen för upprättandet av revisionsberättelsen.

Granskningen, som sker utifrån ett väsentlighets- och riskperspektiv, ska besvara följande revisionsfrågor:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen? Med verksamhetens utfall avses utfallet i förhållande till fastställda mål och ekonomiska ramar.
- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?
- Har balanskravet uppfyllts och hanteras eventuella underskott i enlighet med balanskravets regler?
- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande? Med rättvisande avses följsamhet mot lag, rekommendationer och god redovisningssed.

Granskningen av årsredovisningen omfattar:

- förvaltningsberättelse (inkl drift- och investeringsredovisning)
- resultaträkning
- kassaflödesanalys (finansieringsanalys)
- balansräkning
- sammanställd redovisning

Bilagor och specifikationer till årsredovisningens olika delar har granskats.

Vi har även bedömt kommunens ekonomiska ställning och utveckling, efterlevnaden av balanskravet och om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål för god ekonomisk hushållning som fullmäktige beslutat om.

Vidare har vi också inom ramen för granskningen av årsredovisningen bedömt nämndernas redovisningar av hur de fullgjort sitt uppdrag från fullmäktige.

Granskningen har utförts enligt god revisions sed. Det innebär att granskningen planerats och genomförts ur ett väsentlighets- och riskperspektiv för att i rimlig grad kunna bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild. Med rättvisande bild menas att årsredovisningen inte innehåller fel som påverkar resultat och ställning eller tilläggsupplysningar på ett sätt som kan leda till ett felaktigt beslutsfattande. Granskningen omfattar därför att bedöma ett urval av underlagen för den information som ingår i årsredovisningen. Då vår granskning därför inte varit fullständig utesluter den inte att andra än här framförda felaktigheter kan förekomma.

3 Granskningsresultat

Tidplaner och tydliga anvisningar med en genomtänkt struktur har upprättats. Underlagen i form av specifikationer och bilagor som styrker redovisningen är upprättade med god ordning. Förvaltningsberättelsen är lättläst, ger intressant information och den ekonomiska analysen ger ett bra underlag för bedömning av resultat och ställning. Däremot behöver formerna för att beskriva hur måluppfyllelsen ser ut i verksamheten utvecklas för att ge en tydligare bild för kommunfullmäktige och andra intressenter.

3.1 Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning

3.1.1 Förvaltningsberättelse

3.1.1.1 Översikt över utvecklingen av verksamheten

Vi bedömer att förvaltningsberättelsens översikt och upplysningar i all väsentligt överensstämmer med kraven i KRL.

I likhet med tidigare år saknar vi en övergripande omvärldsanalys i förvaltningsberättelsen. I en omvärldsanalys kan områden som samhällsekonomisk utveckling och situation, kommunernas och regionens/länets utveckling och situation belysas. Denna information skulle bland annat ge medborgare och övriga intresserade en bättre möjlighet bedöma kommunens resultat relaterat till omvärldsfaktorer och trender.

Analys och rättvisande bedömning av ekonomi och ställning

Analysen av årets resultat och den ekonomiska ställningen ger en rättvisande bild. Förvaltningsberättelsen beskriver också kort hur ekonomin förväntas att utvecklas de närmaste åren. Förvaltningsberättelsen innehåller uppgifter om pensionsåtagandet och pensionsmedelsförvaltningen. Förvaltningsberättelsen redovisar balanskravet, god ekonomisk hushållning och nämndernas budgetföljsamhet samt beskriver finansiella nyckeltal som ger uttryck för god ekonomisk hushållning i det finansiella perspektivet. Förvaltningsberättelsen innehåller även en känslighetsanalys som beskriver ett antal faktors påverkan på kommunens resultat.

Händelser av väsentlig betydelse

Av förvaltningsberättelsen framgår väsentliga händelser som inträffat under räkenskapsåret.

Förväntad utveckling

Av årsredovisningen framgår i viss omfattning den förväntade utvecklingen i kommunen. Kommunstyrelsen bedömer att Mora kommun har ett gott utgångsläge med en ekonomi i balans, men att det kommer att krävas nya sätt att hantera de utmaningar som kommunen står inför med ett ökat krav på service med begränsade resurser.

Några punkter som lyfts fram som särskilt viktiga för den fortsatta utvecklingen är;

- Förmågan att anpassa den kommunala verksamheten till demografiska förändringar.
- Befolkningsutvecklingen och arbetet med Mora kommun som en knutpunkt och motor i regionen
- Infrastrukturen, bland annat en bättre genomfart och ett resecentrum

Väsentliga personalförhållanden.

Vi konstaterar att den totala sjukfrånvaron har minskat från 5,9 % 2008 till 5,4 % 2009. Även långtidssjukfrånvaron har minskat. I årsredovisningen konstateras dock att ökningen av sjuklönekostnaderna är större än vad som kan förklaras med lönekostnadsökningen. Den förklaring som anges är att den korta sjukfrånvaron har ökat, trots att den totala sjukfrånvaron har sjunkit.

Vidare konstaterar vi att kommunen har genomfört fortsatta satsningar på personalen som en del i det strategiska målet att vara en attraktiv arbetsgivare. Bland annat har kommunen satsat på främjande och förebyggande hälsoarbete riktat till personer med flertalet korta sjukskrivningar, i syfte att undvika långtidssjukskrivning.

I övrigt lämnar den personalekonomiska redovisningen ett flertal uppgifter om personalen i form av diagram och kortare information. Avsnittet innehåller även en beskrivning om andra intressanta nyckeltal inom personalområdet. Däremot saknar vi en beskrivning av hur kommunen i praktiken arbetat med jämställdhet och mångfald, kompetensförsörjning/utveckling, arbetsmiljö och rehabilitering, och resultatet av detta arbete. Ur jämställdhets-synpunkt saknar vi särskilt redovisning av hel- och deltider. Dessa områden bör utvecklas ytterligare. Vi saknar också en djupare analys av det resultat som presenteras i personalredovisningen.

Gemensam förvaltningsberättelse

Förvaltningsberättelsen omfattar en kortare beskrivning av den samlade kommunala verksamhetens organisation och särskilda upplysningar om ekonomi och verksamhet i koncernföretagen i enlighet med RKR 8.2.

Obligatorisk information enligt KRL och RKR:s rekommendationer

I förvaltningsberättelsen redovisas upplysningar om pensionsmedel och pensionsförpliktelser i enlighet med RKR 7.1 som en del av uppföljningen av fullmäktiges föreskrifter om förvaltningen av pensionsmedel. Mora kommun antog under 2009 en ny placeringspolicy för pensionsförvaltningen. Av förvaltningsberättelsen framgår att de övergripande förvalt-

ningsmålen med den nya policyn är att fonden ska finansiera pensionsutbetalningarna hänförliga till det totala pensionsåtagandet.

Andra förhållanden som har betydelse för styrning och uppföljning av verksamheten

Detta område avser information och analys rörande prestationer, kvalitet och mål. Information om kvalitet och måluppfyllelse saknas för de flesta verksamheterna. Utöver ekonomiska nyckeltal har få andra nyckeltal redovisats i förvaltningsberättelse.

Sammantaget görs därför bedömningen att redovisningen av utfallet för god ekonomisk hushållning i ett verksamhetsperspektiv är bristfällig. Hur kommunstyrelse och nämnderna arbetar med styrning och uppföljning bör även beskrivas i förvaltningsberättelsen.

3.1.1.2 Investeringsredovisning

Vi bedömer att investeringsredovisningen i all väsentlighet ger en rättvisande bild av årets investeringar.

Kommunens nettoinvesteringar i materiella anläggningstillgångar uppgår till 70 mnkr, vilket är 26 mnkr lägre än budgeterat. Dessutom investeras 10 mnkr i finansiella anläggningstillgångar i den s.k. pensionsportföljen.

Bland de större investeringarna kan nämnas Utmelands förskola (8,2 mnkr), ombyggnad Noraskolans ventilation (8,2 mnkr) och stadsnätet och bredband byarna (5,3 mnkr). Vi noterar att all investering under året kunde finansieras med egna medel, dvs. i enlighet med kommunens finansiella mål.

3.1.1.3 Driftredovisning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att driftredovisningen i all väsentlighet ger en rättvisande bild av hur utfallet förhåller sig till fullmäktiges budget.

Nämndernas budgetavvikelse samt förändringen från avvikelsen i prognosen per sista augusti redovisas i tabellen nedan:

Nämndsresultat, mnkr	Utfall 2008	Prognos 2009	Utfall 2009
Kommunstyrelse	4,8	-2,0	1,5
Byggnadsnämnd	0,7	0,0	0,3
Tekniknämnd	0,4	0,0	-7,3
Kulturnämnd	-0,1	0,0	-0,2
Miljö- och hälsoskyddsnämnd	0	0,0	0,5
Barn- och utbildningsnämnd	5	1,5	2,7
Socialnämnd	-5,9	-11,9	-11,2
Finansförvaltningen	0,3		0

Övriga nämnder	0		0,2
Summa nämndernas verksamheter	5,2	-12,4	-13,5

Det totala utfallet för styrelse och nämnder är ett underskott på 13,5 mnkr, där socialnämnden och tekniska nämnden redovisar större underskott gentemot budget. Socialnämnden beskriver att underskottet beror på bland annat ökat köp av verksamhet samt ökade kostnader för försörjningsstöd. För tekniska nämnden uppges underskottet bero på i huvudsak nedskrivningar av kommunens fastigheter och ett bidrag som betalats till Vägverket för Sollerövägen.

Nämndernas budgetföljsamhet är avgörande för kommande års resultat. Vi kan konstatera att utan finansförvaltningens överskott hade årets resultat varit halverat, om minskade skatteintäkter och verksamheternas underskott fått fullt genomslag. Den förväntat låga utvecklingen av skatteintäkterna under 2010 och 2011 kommer att ställa mycket höga krav på att nämnderna klarar att driva verksamheten inom givna budgetramar för att de finansiella målen ska kunna nås.

3.1.2 Balanskrav

Vi instämmer i kommunens bedömning av att balanskravet har uppfyllts.

Årsredovisningens förvaltningsberättelse innehåller följande uppställning avseende avstämning av årets resultat i förhållande till balanskravet:

Resultat 2009 enl. resultaträkning	39,0
Justering reavinster	- 0,7
Balanskravsresultat	38,3

Som tabellen visar har ett utrymme skapats i resultatet för att öronmärka ett sparande för kommande pensionsutbetalningar inom det egna kapitalet. Sedan 2000 har kommunen öronmärkt delar av resultatet och placerat medel i en pensionsfond. Pensionsfonden täcker idag 19 % av det totala pensionsåtagandet där marknadsvärdet uppgår till 110 mnkr vid årsskiftet. Det är viktigt att kommunen fortsätter att på ett strategiskt sätt hantera pensionsfrågan både ur ett resultatperspektiv, men även ur ett likviditetsperspektiv då endast en del av det totala pensionsåtagandet har täckning på balansräkningens tillgångssida.

3.1.3 God ekonomisk hushållning

Vi bedömer att de finansiella målen uppnås i och med resultat- och ställning 2009.

Vi kan inte ge någon klar bedömning av om målen för verksamheten uppnås utifrån återrapporteringen i förvaltningsberättelse. I förvaltningsberättelsen görs en avstämning av

arbetet med de politiskt prioriterade strategiska målen. Avstämningen görs verbalt och det är inte helt enkelt att få en tydlig bild av i hur hög grad de strategiska målen är uppfyllda eller ej uppfyllda. Återredovisningen fokuserar i alltför hög grad på att redovisa genomförda aktiviteter och inte resultatet av aktiviteterna kopplat till det strategiska målet. Vi saknar också kommunstyrelsens kommentarer och analys av resultatet kopplat till målbilden. Vi vill dock framhålla det positiva i att kommunen strävar mot att ge en samlad bild i förvaltningsberättelsen av måluppfyllelsen för verksamheten.

3.1.3.1 Finansiella mål

En samlad avstämning mot de finansiella målen görs verbalt i förvaltningsberättelsen. Vi rekommenderar att kommunen till kommande årsredovisningar utvecklar den finansiella analysen genom att t.ex. i form av nyckeltal och jämförelser över tiden följa upp de finansiella målen.

Nedan visas en sammanställning av de finansiella målen och vår bedömning av måluppfyllelsen. Vi konstaterar att måluppfyllelsen av de finansiella målen är god då samtliga finansiella mål är uppfyllda.

Finansiella mål	2009	2008	2007
Ekonomi i balans och värdesäkrad	ja	ja	ja
Resultat > 2% av skatter och statsbidrag	4,2 %	6,4 %	3,3 %
Värdesäkrat eget kapital	Ja	ja	ja
Låneskuld max 9 tkr per invånare	3 500 kr	4 714kr	6355 kr
Investeringar > årets avskrivningar exkl. nedskrivningar	185 %	185 %	219 %

3.1.3.2 Mål för verksamheten

Årsredovisningen är uppbyggd efter kommunens tre målområden med tillhörande strategiska mål. Målområdena är ”bo och leva i Mora”, ”infrastruktur” och ”ekonomi”. Totalt finns 16 strategiska mål.

Kommunfullmäktige har fastställt en kommunplan för åren 2009-2011 innehållande en vision med underliggande målområden och ett antal strategiska mål, sorterade utifrån ovanstående områden. Dessa strategiska mål beskrivs och utvärderas i årsredovisningen.

3.1.4 Nämndernas redovisning av sina uppdrag

Av KL 3:15 framgår att nämnderna ska redovisa till fullmäktige hur de fullgjort sina uppdrag, samt att fullmäktige beslutar om omfattningen av redovisningen och formerna för den.

Bedömning och iakttagelser

De ekonomiska resultaten redovisas och eventuell budgetavvikelse analyseras kortfattat. Redovisningen av genomförda och planerade åtgärder bör utvecklas, främst för socialnämnden och Tekniknämnden som uppvisar större underskott.

Vi anser att det saknas en tydlig återrapportering av nämndernas resultat utifrån fastställda mål och riktlinjer samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Nämnderna redovisar i alltför ringa utsträckning om de uppfyller de strategiska målen eller ej. Genom en tydligare struktur i styrkedjan och genom fortsatt utveckling av mätbara mål, kan återredovisningen förbättras och därmed ge fullmäktige förbättrad möjlighet att bedöma nämndernas resultat och utkräva ansvar.

För att målstyrning ska fungera på ett effektivt sätt bör ett antal kriterier uppfyllas. Bland annat bör målen vara tidsbestämda, mätbara, klart uttryckta, realistiska och utmanande. Dessutom krävs att de mål som sätts kan värderas utifrån de utgångspunkter som anges ovan. Mål av betydelse för god ekonomisk hushållning har fokus på prestation, produktivitet och effektivitet. Vi vill därför uppmantra till ett fortsatt arbete med att utveckla målstyrningen.

3.2 Rättvisande räkenskaper

3.2.1 Resultaträkning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att resultaträkningen uppfyller KRL:s krav och i övrigt är upprättad i enlighet med god redovisningssed.

Vi bedömer att resultaträkningen ger en i allt väsentligt rättvisande bild av årets resultat.

Nedan redovisas resultaträkningens utfall jämfört med föregående år och budget:

	Utfall 2008	Budget 2009	Utfall 2009	+/- från 2008
Verksamhetens intäkter	132		134	
Verksamhetens kostnader	-983	-869	-1 000	
Avskrivningar	-35	-37	-37	
Verksamhetens nettokostnader	-886	-906	-903	2,0%
Skatteintäkter och statsbidrag	932	957	940	0,8%

Finansiella intäkter	5	1	7
Finansiella kostnader	-6	-8	-5
Reavinster och nedskrivningar pensionsmedel	11		
Resultat	57	44	39
Resultatmål > 2 % av skatter och statsbidrag	3,2%	4,6%	4,2%

3.2.2 Balansräkning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att balansräkningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av tillgångar, avsättning, skulder och eget kapital.

Balansräkningen är uppställd enligt KRL och omfattar tillräckliga noter.

Bilagor och specifikationer finns i tillräcklig omfattning.

Vår bedömning är att tillgångarna, avsättningarna och skulderna existerar, är fullständigt redovisade, rätt periodiserade och har värderats enligt principerna i KRL.

3.2.3 Kassaflödesanalys

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att kassaflödesanalysen redovisar kommunens finansiering och investeringar.

Noter till kassaflödesanalysen finns i tillräcklig omfattning.

Vi bedömer att överensstämmelse finns med motsvarande uppgifter i övriga delar av årsredovisningen.

3.2.4 Sammanställd redovisning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att den sammanställda redovisningen ger en helhetsbild av kommunens ekonomiska ställning och åtaganden. Konsolideringen av underliggande enheter har beskrivits på ett korrekt sätt, olikheter i redovisningsprinciper mellan enheter har beskrivits och effekten framgår. De justeringar som görs avser koncerninterna transaktioner som elimineras för att ge en rättvisande bild av resultat och ställning.

Resultat efter finansiella poster (Mnkr)	2009	2008
Mora kommun	39,1	56,7
Morastrand AB	1,6	3,1

Moravatten AB	2,4	1,4
Moraparken AB	0,2	0,1
Justeringar		
Resultat sammanställd redovisning	43,3	61,3

I förvaltningsberättelsen finns en bokslutsanalys för kommunkoncernen och verksamhetsberättelser för respektive bolag. Vi bedömer att KRLs krav uppfyllts såväl avseende 8.1 som 8.2 samt RKR:s rekommendation 8.2 har följts.

3.2.5 Redogörelse för tillämpade redovisningsprinciper

Vi bedömer att kommunen i allt väsentligt efterlever KRL och RKR:s rekommendationer vad gäller redovisningsprinciper och tilläggsupplysningar. Vidare bedömer vi att varje särskild redovisningsprincip som årsredovisningens intressenter måste känna till för att rätt förstå årsredovisningens innehåll har redovisats på ett tydligt sätt.

2010-04-01

Hans Gåsste
Certifierad kommunal revisor

Hans Stark
Certifierad kommunal revisor